

КОМУНІКАТИВНІСТЬ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ПОБУДОВИ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДРУЧНИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Петрук Оксана,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Навчання мови займає особливе місце у формуванні життєво важливих компетентностей. Очевидно, що компетентісна спрямованість шкільної мовної освіти має бути реалізована й у підручниках. До того ж, і розглядати їх варто з точки зору відповідності основній меті – формуванню комунікативної компетентності. Цілком погоджуємося з думкою А.В. Хуторського: «...перш ніж «задавати» методологічну основу конструювання конкретного підручника, необхідно визначитися, якій освітній системі він слугуватиме» [6]. На нашу думку, освітня система, орієнтована на формування ключових компетентностей, передбачає використання підручників, у яких враховані пріоритети цієї системи в цілому й окремих навчальних предметів зокрема.

На сучасному етапі комунікативний підхід у галузі навчання мов є основоположним. Це визначено у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [1] й у низці нормативних документів України (Державному стандарті, освітніх програмах).

У нашому дослідженні комунікативність як провідна ідея побудови початкового курсу української мови для шкіл з навчанням мовами національних меншин є тією віссю, навколо якої об'єднано зміст навчального матеріалу, способи його презентації та технології навчання. Крізь призму комунікативності переосмислено сутність навчального матеріалу з погляду його доцільності, відповідності комунікативним потребам учнів та

достатності для забезпечення їхніх комунікативних намірів; визначено найбільш оптимальні способи презентації мовного матеріалу, які дозволяють позбутися зайвої теоретизації, притаманної підручникам попереднього покоління, та водночас забезпечують розв'язання комплексу завдань, що стосуються формування умінь з усіх видів мовленнєвої діяльності.

Результатом нашого дослідження є лінійка підручників «Українська мова» для 1-4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин [2, 3, 4, 5]. Їх зміст відповідає вимогам Державного стандарту і освітніх програм та забезпечує формування комунікативної компетентності учнів, яка виявляється у здатності ефективно користуватися мовними засобами для встановлення елементарних комунікативних контактів, досягнення успіху у спілкуванні.

У процесі дослідження ми виходили з того, що сучасний підручник української мови – це розгорнута модель навчального процесу, яка передбачає активну роль самих учнів, залучає їх до процесу не лише засвоєння мовної інформації, а й активної комунікації. Навчити спілкуванню можна лише через спілкування. Саме тому у підручники введено персонажів, які є співрозмовниками учнів. Вони розповідають, дають поради, допомагають, спонукають до розмови, навчаються разом з ними. Таким чином, створено ефект спілкування, активне залучення учнів до діалогу.

Комунікативність як провідна ідея простежується і в методичному апараті підручників: а) у назвах параграфів, які відображають практичне спрямування навчального процесу; б) у формулюванні завдань, що залучають учнів користуватися мовленням з реальною комунікативною метою, спонукають до міркувань, висловлення власної думки, а також взаємодії з іншими комунікантами (однокласниками, вчителем, друзями); в) у заміні традиційних правил повідомленнями інструктивного характеру. Ілюстративний матеріал підручників також має великий потенціал для створення учнями діалогічних і монологічних висловлювань.

Таким чином, комунікативність розглядається нами як концептуальна основа побудови підручників української мови для шкіл з навчанням мовами національних меншин, оскільки найповніше відповідає меті навчання – формуванню комунікативної компетентності учнів.

Ключові слова: компетентність, комунікативність, національні меншини, підручник, українська мова.

Список використаних джерел

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Відділ сучасних мов, Страсбург. К. : Ленвіт, 2003. 262 с.
2. Петрук О. Українська мова : підруч. для 2 кл. закл. заг. серед. осв. з навч. румун. мов. (у 2-х частинах, з аудіосупроводом) : Ч. 1, з аудіосупроводом. Львів : Світ, 2019. 128 с. (Ч. 2. 112 с.)
3. Петрук О. Українська мова : підруч. для 1 кл. закл. заг. серед. осв. з навч. угор. мов. (у 2-х частинах, з аудіосупроводом) : Ч. 1, з аудіосупроводом. Львів : Світ, 2018. 96 с. (Ч. 2. 88 с.)
4. Хорошковська О.Н., Петрук О.М. Українська мова : підручник для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою. Львів : Світ, 2013. 184 с.
5. Хорошковська О.Н., Петрук О.М. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням румунською мовою : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. Львів : Світ, 2015. 184 с.
6. Хуторской А.В. Место учебника в дидактической системе. *Педагогика*. 2005. № 4. С. 10–18.